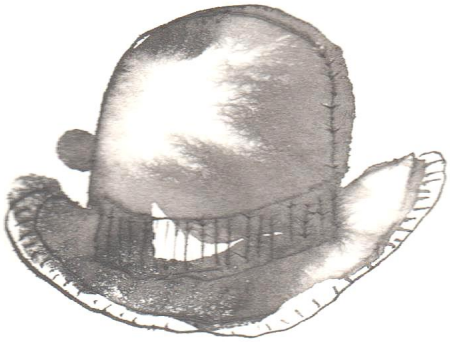

YHDESSÄ KERROTTUA

Yhteisiä taidepajoja lapsille ja ikäihmisille

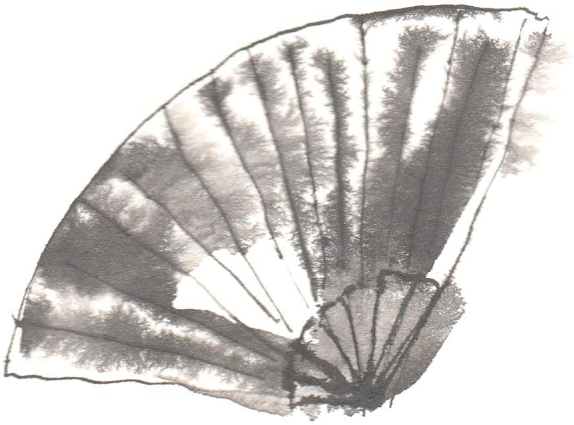

EVELIINA HÄMÄLÄINEN
TAINA KILPELÄ
TUULLA KIVINEN
SIINA MÄENPÄÄ
EEMELI UTUNEN
MILJA UTUNEN

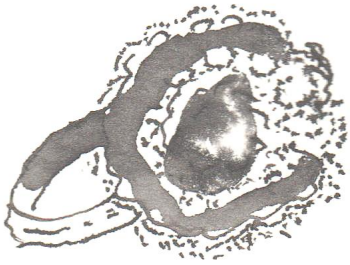

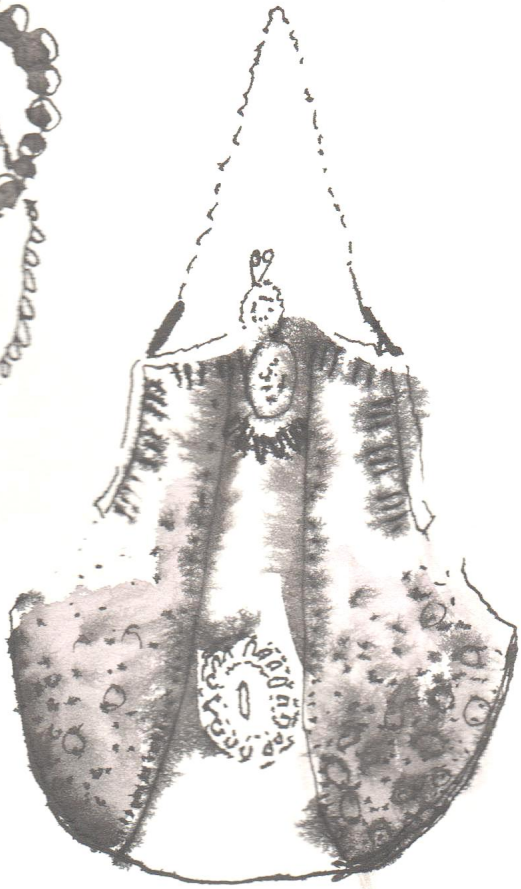

Omistettu rakkaalle ystävällemme ja innoittajallemme Riitalle.

SISÄLLYSLUETTELO:

Yhdessä kerrottua - alkusanat — 5
- Taidepajan rakenne 5
- Toiminnan vaikutukset 6
- Projekti kohtauttajana 6
- Kiitokset 6

Taidepajakokonaisuus — 7

1. Taidepaja: Aistit ja arvoitukset — 8
- Tarinapohja: Aistit ja arvoitukset 11
- Tarinakortit 13

2. Taidepaja: Väritettyjä tarinoita — 16
- Tarinapohja: Väritettyjä tarinoita 19
- Palapelin pala 20

3. Taidepaja: Tarinoista teatteria — 21
- Tarinapohja: Teatteria tarinoista 24

4. Taidepaja: Luonnonmateriaaleilla muovailua — 25
- Tarinapohja: Luonnonmateriaaleilla muovailua 28

5. Taidepaja: Laulettuja toiveita — 29
- Laulun pohja 32
- Sydänpohja 33

6. Taidepaja: Juhlat ja naamiot — 34
- Naamiopohja 38

Loppusanat — 39

Liitteet — 40
- Yhdessä kerrottua -kuvauslupa lapsille 40
- Yhdessä kerrottua -kuvauslupa ikäihmisille 41
- Yhdessä kerrottua -mainos 42
- Värityskuvia 43

”Näihin pieniin lapsiin tutustuminen näin vanhana, kun omat lapsenlapset ei ole enää niin pieniä, on ihan hirveen hyvä. Ihan niin kuin palaisi omaan lapsuuteen.”

”Ne lapset oli aivan hämmennyksissä, että mihin tähän kahvipannuun laitetaan töpseli. Niitä jäi kovasti mietityttämään tällaiset asiat, miten se elämä siellä ennen vanhaan on ollut.”

YHDESSÄ KERROTTUA - ALKUSANAT
Monitaiteellista tarinankerrontaa lapsille ja ikäihmisille

Tämä opas syntyi päiväkoteja ja palvelutaloja yhdistävän Yhdessä kerrottua - yhteisötaideprojektin tuloksena. Yhdessä kerrottua projekti koostuu ikäihmisten ja lasten yhteisistä taidepajoista, joiden keskiössä on tarinankerronta.

Oppaan tarkoituksena on madaltaa kynnystä rakentaa yhteistyötä palvelutalojen ja päiväkotien välille tarjoamalla valmiin taidepajakokonaisuuden ohjaajan käyttöön. Oppaasta löydät toimiviksi todettuja menetelmiä ja ideoita ikäihmisten ja lasten yhteisiin hetkiin.

Teemoina taidepajoissa ovat tarinointi, teatteri, kuvan tekeminen, muovailu ja elävä musiikki. Taiteen keinoin luodaan tarinoiden pohjalta näytelmiä, tehdään omia lauluja, piirretään, leikitään ja muistellaan yhdessä. Taidepajakokonaisuuden ovat suunnitelleet musiikin, teatterin, kuvataiteen ja taidekasvatuksen ammattilaiset. Tärkeässä osassa on eri ikäpolvien kohtaaminen, yhdessä tekeminen ja mukava yhdessäolo.

Yhdessä kerrottua -projektin on rahoittanut ja mahdollistanut Tiina ja Antti Herlinin säätiö vuosina 2015-2017.

TAIDEPAJAN RAKENNE

Yhdessä kerrottua -projektissa yhdistetään kaksi erilaista hoitolaitosta ja erilaista kohderyhmää, joten taidepajojen sisältö tulee olla tarkasti aikataulutettu ja suunniteltu. Tempo on hyvä olla rauhallinen, jotta ikäihmiset pysyvät mukana. Toisaalta taidepajan tulisi olla tarpeeksi toiminnallinen ja kiinnostava, jotta lapset malttavat keskittyä.

Osallistujat huomioon ottaen on tärkeää, että jokainen tapaamiskerta on yksittäinen toimiva kokonaisuus. Lapset ja erityisesti ikäihmiset eivät aina muista edellisen kerran teemoja.

Toimivaksi rakenteeksi on muotoutunut monitaiteellinen kokonaisuus, jossa keskiössä on tarinankerronta. Jokainen tunnin kestoinen taidepaja noudattaa samaa kaavaa: alkupiiri - lämmittely - taidetyöskentely - yhteenveto - loppulaulu. Taidepajalle hyväksi havaitsemamme ajankohta on ollut aamupäivällä aamupalan ja lounaan välissä.

Olemme kokeilleet ryhmäkokoina kahdenkymmenen ja kahdentoista osallistujan ryhmiä. Parityöskentelyn kannalta olisi hyvä että lapsia ja ikäihmisiä on suurinpiirtein saman verran. Taidepajaohjaajia on hyvä olla 2-4 ryhmän koosta riippuen. Ryhmäkokoa suunnitellessa on hyvä huomioida ikäihmisten kunto, sekä lasten vilkkaus ja äänekkyys. Nämä vaikuttavat tilantarpeeseen ja muunneltavuuteen sekä siirtymisiin. Olisi toivottavaa, että lapsiryhmän ja ikäihmisten kanssa olisi hoitajia tai muita avustajia. Vaikka taidepajat on suunniteltu teknisesti helposti toteutettaviksi, moni ikäihminen tarvitsee apua motoristen taitojen heikennyttyä. Lapset tarvitsevat lähinnä rohkaisua ja tukea vuorovaikutukseen ikäihmisten kanssa.

TOIMINNAN VAIKUTUKSET

Lapset tuovat iloa ja eloisuutta palvelutaloihin. Päiväkodin työntekijät ovat kiitelleet, että lapset ovat projektin myötä päässeet kosketuksiin omia isovanhempiaan vanhempaan ikäpolveen ja kulttuuriperintöön. Lisäksi lapset silminnähden nauttivat ikäihmisiltä saamastaan erityishuomiosta.
Lapset ovat saaneet taidepajoissa kuulla ikäihmisten kokemuksia ja muistoja menneiltä vuosikymmeniltä. Lasten tarinat ovat puolestaan kekseliäisyydellään ja leikkisyydellään kannustaneet ikäihmisiä heittäytymään leikkiin ja käyttämään mielikuvitustaan. Myös samankaltaisuuksia on löytynyt. On ollut kiinnostavaa havaita, että yhtymäkohtia on ollut niin lasten ja ikäihmisten persoonallisuuksissa kuin mieltymyksissäkin.

Tässä taidetyöpajakokonaisuudessa pyrkimyksenä on osallistaa ikäihmiset ja lapset tasapuolisesti. Monet ikäihmiset mielellään vain katselevat ja kuuntelevat ja lapset puolestaan kaipaavat toimintaa. Toimintamme ja tehtäviemme avulla pyrimme tukemaan lasten ja ikäihmisten luontevaa kanssakäymistä. Se tapahtuu yhdessä tekemällä ja tarinoimalla. Yhteisissä taidepajoissa lapset ja ikäihmiset tulevat nähdyiksi ja kuulluiksi.

PROJEKTI KOHTAUTTAJANA

Yhteistyölaitoksissa tekemissämme haastatteluissa ilmeni, että yhteistyötä laitosten välillä pidettiin tärkeänä ja toivottiin jatkuvuutta sekä säännöllisyyttä. Yhteistyökumppaneille erityisen tärkeä asia oli, että ulkopuolinen toimija sekä käynnistää yhteistyön aloittamalla yhteydenpidon laitosten välillä, että organisoi aikataulun, tuottaa sisällön ja hankkii tarvittavat materiaalit tapaamisiin.

Päiväkotien ja palvelutalojen henkilökunta on pysyvää, mutta lapset ja vanhukset vaihtuvat. Jos halutaan luoda pitkäkestoista toimintaa täytyy henkilökunta sitouttaa ja innostaa mukaan. Laitosten välille syntyneet suhteet ja toimintamallit mahdollistavat palvelutalojen ja päiväkotien vaivattoman yhteistyön jatkuvuuden. Menetelmäopas madaltaa kynnystä toiminnan ylläpitämiseen ja tarjoaa käsikirjan tapaan ideoita tapaamisiin.

KIITOKSET

Tiina ja Antti Herlinin säätiö, Taiteen edistämiskeskus, Lasten kulttuuriverkosto, Espoon Kaupunki, Espoon keskuksen palvelutalo, Haagan päiväkoti, Haapajärven päiväkoti, Hoitokoti Tammikartano, Kiltakallion päiväkoti, Riistavuoren monipuolinen palvelukeskus, Aurorakoti, Auroranportin päiväkoti, Espoon keskuksen palvelutalo, Lakelan päiväkoti, Leppäsillan päiväkoti, Painiityn päiväkoti, Palvelutalo Hopeakotka, Päiväkoti Sinipilvi, Järvenperän koulun TAO-opetus, Laura Laakkonen, Entressen kirjasto, Karatalo.

INNOSTAVIA HETKIÄ YHDESSÄ KERROTTUJEN TARINOIDEN PARISSA!

Espoossa 28.5.2017

Yhdessä kerrottua -työryhmä: Eveliina Hämäläinen, Taina Kilpelä, Tuukka Kivinen, Siina Mäenpää, Eemeli Utunen ja Milja Utunen

TAIDEPAJAKOKONAISUUS

Seuraavaksi esittelemme kuusi toimivaa taidepajaa. Kunkin taidepajan kohdalta löydät ohjelman rakenteen ja suuntaa-antavan arvion ajankäytöstä, sekä pajassa tarvittavat materiaalit ja tarinapohjat. Lisäksi olemme koonneet ideoita vaihtoehtoisia toteutustavoista, joiden avulla kokonaisuutta saa muunneltua ja yksinkertaistettua tarvittaessa. Jokaisen taidepajan yhteydessä on ajatuksia siitä mitä kannattaa huomioida pajaa pitäessä, mikä on toiminut erityisen hyvin ja mitä kannattaa ennakoida. Opasta voi käyttää soveltaen.

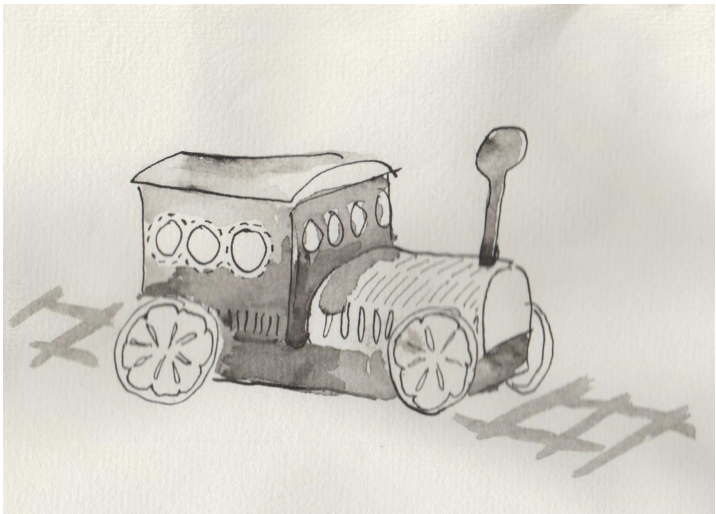

1. TAIDEPAJA:

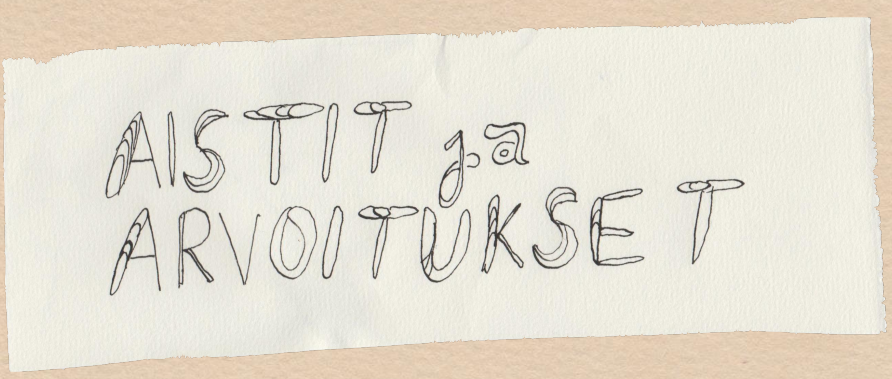

Tässä taidepajassa selvitetään tarinamuotoinen mysteeri aistien avulla. Tarina johdattelee lapset ja ikäihmiset jännittävälle matkalle, jossa tyttö etsii tätiään vihjeiden perusteella. Tarinassa pääsee eteenpäin tunnustelemalla, haistamalla, kuulemalla, katsomalla ja maistamalla.

Työpajassa arvaaminen ja eri aistien käyttö on hauskinta. Yhdessä miettiminen ja arvaaminen yhdistää. Tämä taidepaja sopii hyvin ensimmäiseksi pajakerraksi, koska toiminta on ohjaajavetoista ja rajattua. Tutustuminen uusiin ihmisiin on turvallista ja innostavaa. Tässä taidepajassa kaikki osallistujat voivat olla koko ajan samassa isossa ryhmässä.

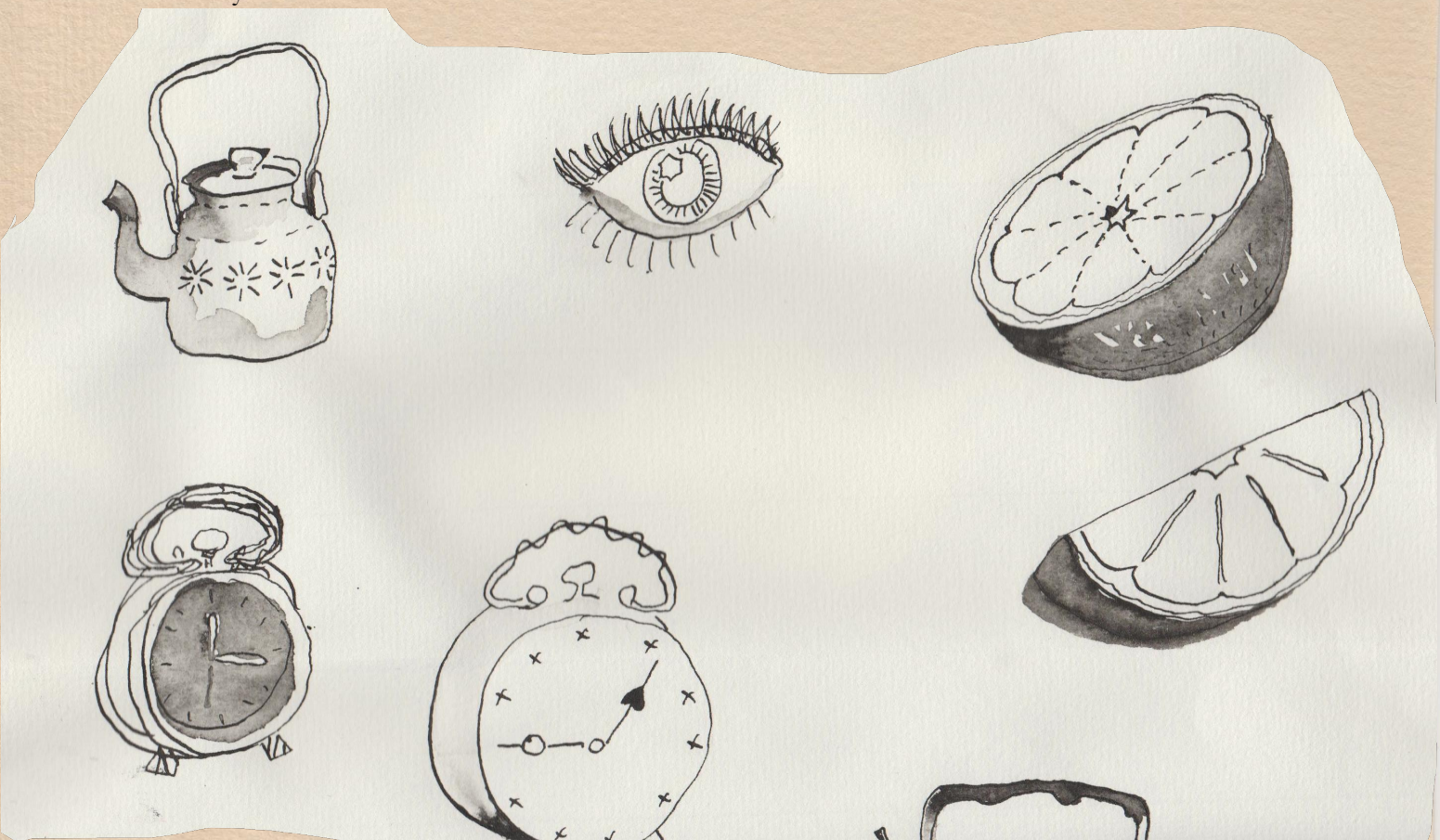

TAIDEPAJAN KULKU:

ALKUPIIRI 10 min

- Alkupiirissä kiertää nukke/lelu/sulka tms. Sillä on puheenvuoro, jolla on esine.
- Jokainen osallistuja kertoo vuorollaan oman nimensä ja esimerkiksi kuinka aamu on sujunut.

LÄMMITTELY 5 min

- Tuolijumppa istualleen omalla paikalla: hartioiden pyörittelyä, käsien venyttelyä, jalkaterien pyörittelyä...

TAIDETYÖSKENTELY 30 min

- Ohjaaja lukee ääneen tarinaa "Aistit ja arvoitukset". Tarinassa on aukkokohtia, joihin lasten ja ikäihmisten pitää keksiä vastauksia ja ratkaisuja aistien ja päättelyn avulla. Tarinapohjassa on kirjoitettu sulkeisiin miten milloinkin tarinassa pääsee eteenpäin.

YHTEENVETO 5 min

- Millaista oli? Mikä oli mukavaa? Kierros alkupiirin esineen kanssa.

LOPPULAULU 10 min

- 1-2 laulua. Kaikki voivat laulaa, tanssia ja liikkua mahdollisuuksien mukaan. Lauluksi esimerkiksi "Mörrimöykky" (Korpikuusen kannon alla...) ja "Hummani hei"

TARVITTAVAT MATERIAALIT tarinassa esiintyvässä järjestyksessä:

- purkki 1, koivun lehtiä/tuoksua
- purkki 2, mäntysuopaa
- kangaspussi jossa kirjekuori
- kirjekuoressa kahvipapuja sekä ankkurikortti
- tunnustelupussi 1, pikkuauto- tai juna
- purkki 3, appelsiinia
- purkki 4, kardemumma
- tunnustelupussi 2, kahvipannu
- tunnustelupussi 3, kenkä
- tunnustelupussi 4, kello
- viuhka
- kaukoputki (kurkistusputki missä majakankuva)
- saaristolaisleipä

VINKKIPANKKI:

- Alkupiirin esine antaa mahdollisuuden keskittää huomio johonkin muuhun kuin jännittävään tilanteeseen. Vanhat esineet tuovat ikäihmisille muistoja mieleen ja lapset mielellään hypistelevät erilaisia tavaroita. Kiertävä esine myös selkiyttää sitä kenellä on puheenvuoro.
- Tarinassa tavaroiden sijaan voi käyttää kuvakortteja (kuvat liitteenä oppaan lopussa).
- Kaikki voivat olla tässä pajassa samassa ryhmässä. Jos kuitenkin päädytään pienryhmätyöskentelyyn, on huomioitava ettei tarina ja arvaukset kuulu ja paljastu toiselle porukalle. Vaikka työskenneltäisiin yhdessä isossa ryhmässä, tarpeistoa kannattaa olla tuplamäärä. Näin ei tarvitse odotella vuoroaan niin kauan.
- Tarinaa voi pelkistää ja/tai korvata sellaisilla esineillä joita itseltä löytyy.
- Jos ei ole mahdollisuuksia säestykseen, loppulaulu ja -tanssi accapellanakin toimii oikein mainiosti. Taltioitu musiikki esimerkiksi levyltä toimii myös hienosti.

TARINAPOHJA: AISTIT JA ARVOITUKSET

Tarinan nimi: _____(KEKSITÄÄN LOPUKSI)

Olipa kerran tyttö jonka nimi oli _____(TYTTÖ).
_____(TYTTÖ) oli viettämässä kesää maatilalla mummonsa luona.
Mummolassa oli paljon puuhaa. Päivät alkoivat aikaisin ja nukkumaan mentiin kun aurinko laski ja silmät alkoivat painua. Aamiaisen jälkeen
_____(TYTTÖ) ja mummo hoitivat maatilan eläimiä.
"Heinää hevosille ja tähteet possuille", mummolla oli tapana sanoa. Maatila tuoksui paahteiselta oljelta, nurmikolta ja eläimiltä.
(MIETITÄÄN YHDESSÄ ELÄIMIÄ MAATILALLA ON. TEHDÄÄN ÄÄNIMAISEMA MAATILAN ELÄINTEN ÄÄNISTÄ.)

Maatilalla mummo ja _____(TYTTÖ) kasvattivat vihanneksia, keräsivät marjoja, kantoivat polttopuita, leipoivat pullaa ja tietenkin leikkivät. Joka ilta
_____(TYTTÖ) ja mummo lämmittivät rantasaunan.
Saunalla tuoksui _____ (TUOKSUPURKKI: KOIVU). Mitä koivusta voi tehdä saunaan?_____ (VIHTA).
Saunassa tuoksui myös _____(TUOKSUPURKKI: MÄNTYSUOPA), jolla mummo ja _____(TYTTÖ) pesivät mattoja. Saunasta oli ihanaa pulahtaa uimaan pitkän helteisen päivän päätteeksi.

Eräänä päivänä maatilalle saapui postinkantaja keikuttaen olallaan postisäkkiä.
"_____(TYTTÖ), sinulle tuli postia!" posteljooni huusi.
"Katsotaanpa mitä säkistä löytyy!" _____ (KIRJEKUORI)
_____(TYTTÖ) ja mummo odottivat jännittyneinä kun posteljooni kaivoi säkistään kirjekuoren. _____(TYTTÖ) ja mummo ihmettelivät kirjekuorta, tuntui kuin kuoressa olisi jotakin ylimääräistä. He heiluttelivat ja tunnustelivat kuorta joka rapisi ja ropisi. _____(TYTTÖ) avasi kirjekuoren varovasti ja kuoresta tulvahti tuttu tuoksu:
_____(KAHVI). Kirjeessä olikin kahvipapuja ja postikortti!

(JOKU LUKEE KORTIN ÄÄNEEN, POSTIKORTISSA ON KUVA ANKKURISTA.)
Kortissa luki: "Hei! Tuletko luokseni kesän jälkeen? T: Täti".
Postikortissa ei lukenut, että minne. Mistä täti löytyisi?
"Ankkuri ja kahvi taitavat olla vihjeitä tädin olinpaikasta!" Mummo sanoi.

Mikä vinkki ankkuri voisi olla? _____ (LAIVA). Mistä laivat lähtevät?
_____ (satama).
Sinnehän _____(TYTTÖ) oli päästävä. Millä _____(TYTTÖ) pääsisi matkustamaan satamaan? _____(TUNNUSTELUPUSSI: AUTO/JUNA).
Junassa/autossa _____(TYTTÖ) avasi mummon mukaan antaman eväspussukan. Mitähän kaikkea evästä mummo laittoi mukaan?
_____ (TUOKSUPURKIT: APPELSIINI JA KARDEMUMMA, ELI APPELSIINIA/APPELSIINIMEHUA JA PULLAA).

_____(TYTTÖ) saapui satamaan. Satamassa kirkuivat lokit, tuoksui merilevä, tuuli kovaa ja aallot pärskivät allonmurtajaa vasten. Laitureissa oli laivoja. Toiset olivat lähdössä matkaan ja toiset tulossa kaukaa. Laivoja lastattiin ja purettiin.

_____(TYTTÖ) lähti etsimään oikeaa laivaa. Satamasta oli lähdössä kolme laivaa.
Laivoihin lastattiin erilaisia tavaroita (KOLME ERI TUNNUSTELUPUSSIA: 1. KAHVIPANNU, 2. KELLO, 3. KENKÄ). Yhteen laivaan lastattiin kelloja, toiseen kahvipannuja ja kolmanteen kenkiä. Mihin laivaan _____(TYTTÖ) nousi?

_____(TYTTÖ) muisti kirjekuoressa olleet kahvinpavut ja nousi kahvipannuja kuljettavaan laivaan.
_____(TYTTÖ) oli laivan kannella kun sumutorvi soi. Laiva lähti matkaan. _____(TYTTÖ) huomasi että taivaalle nousi tummia pilviä ja tuuli yltyi. (TEE TUULI LÖYHYTTELEMÄLLÄ VIUHKALLA KUULIJOIDEN KASVOILLE). Taitaa tulla myrsky!

Kapteeni kuulutti: "Hyvät matkustajat, nyt on parempi siirtyä suojaan sisätiloihin!"
_____(TYTTÖ) juoksi kapteenin perään ja kysyi: "Minne olemme matkalla? Etsin tätiäni joka lähetti minulle tämän kortin ja kahvipapuja. Minulla ei ole muuta vihjettä hänen olinpaikastaan."
Kapteeni ojensi _____(TYTTÖ) kaukoputken.
"Täältä minä yleensä löydän vastauksen", sanoi kapteeni.
_____(TYTTÖ) kurkisti kaukoputkeen eikä nähnyt aluksi yhtään mitään. Ulkona myrskysi ja oli ihan pilkkopimeää. Laiva keinui hurjasti.

Yhtäkkiä _____(TYTTÖ) näki jotakin
_____(KURKISTUSPUTKI: MAJAKAN KUVA).
“Aivan! Olemme matkalla majakkasaarelle keskelle merta. Siellä majakkaa hoitaa eräs erityinen rouva, joka keittää muuten maailman parasta kahvia”, kapteeni kertoi. “Vielä hetki keikkuvassa laivassa ja olemme perillä.”

Laiva saapui pienelle saarelle, sade oli laantunut, mutta pimeää oli yhä. Majakan valo tuikki ja valaisi kallioisia rantoja. Vastaan laiturille kipitti pikkuinen nainen myrskylyhty kädessä keikkuen. Täti heilutti saapuvalle laivalle.
_____(TYTTÖ) tunnisti hänet heti tädiksi ja alkoi huutaa, “Tätiiii! minä löysin sinut!”
“Pääsitte perille”, täti huudahti laiturilta. “Tulkaahan nopeasti. Laitoin teille pientä purtavaa valmiiksi tupaan, olette varmasti nälkäisiä pitkän matkan jälkeen.”
Mitä täti tarjosi vierailleen kahvin kanssa _____? (MAISTIAINEN: SAARISTOLAISLEIPÄÄ).

TARINAKORTIT:

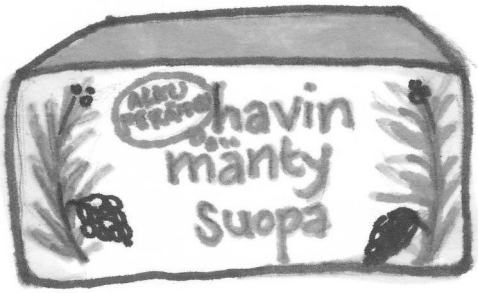

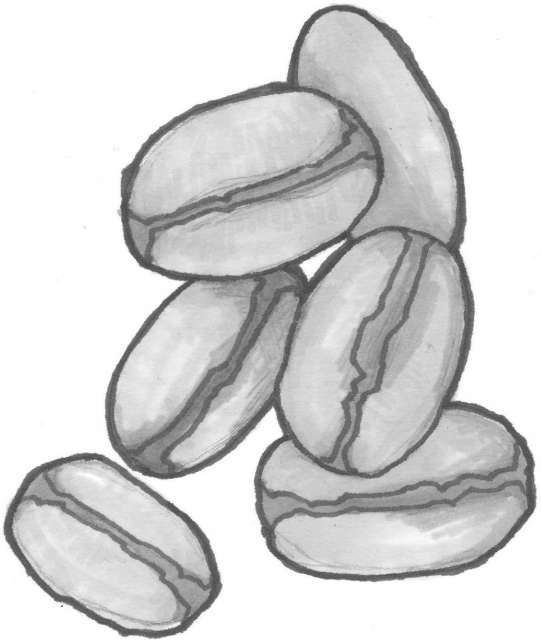

yhdessä kerrottiin

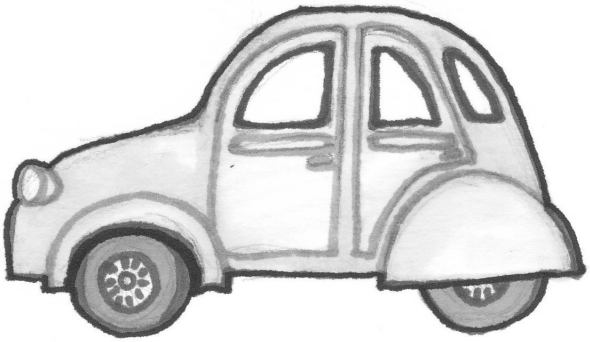

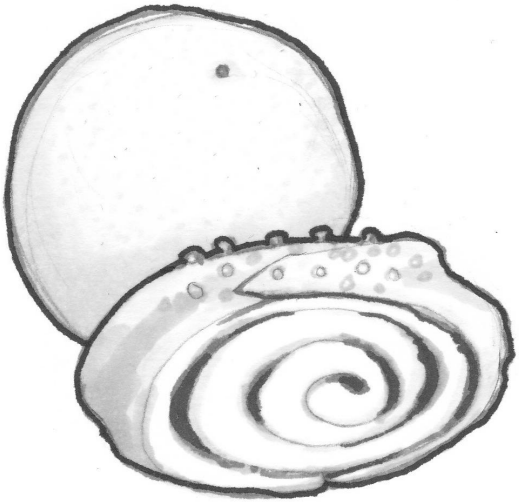

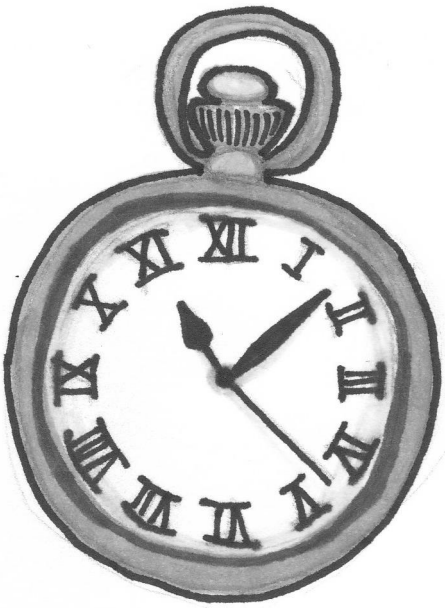

kerrottiin yhdessä

yhdessä kerrottiin

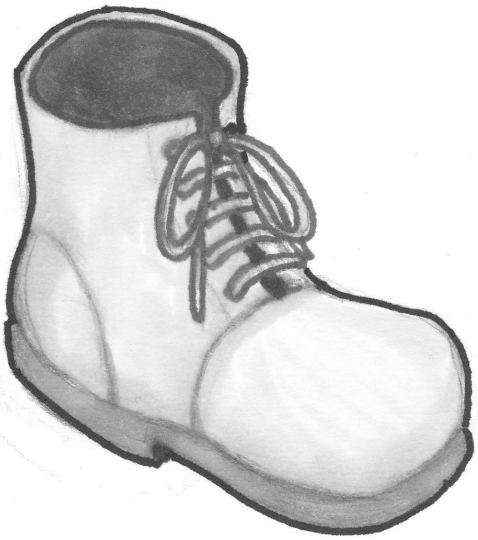

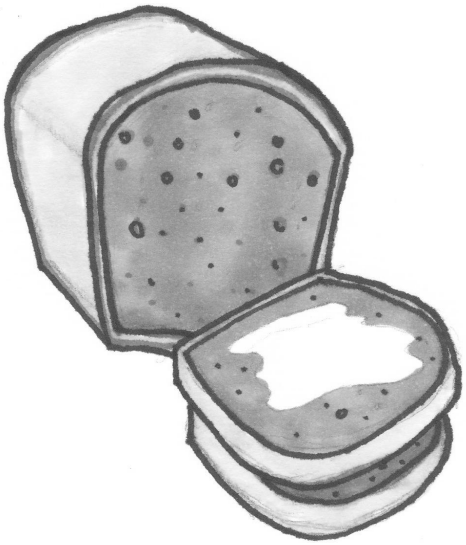

kerrottiin yhdessä

2. TAIDEPAJA:

VÄRITETTYJÄ
tarinoita

Tässä taidepajassa teemana ovat kädet ja yhdessä piirtäminen. Ikäihmiset ja lapset tutustuvat paremmin toisiinsa kätellessään ja pareittain toinen toistensa käsiä piirtäessä. Piirroksista luodaan omat hahmot ja niille ympäristöt. Lopulta kun pareittain piirretyt kuvat yhdistetään, ne rakentavat maailman tarinalle, joka kerrotaan yhdessä. Mukavaa tässä pajassa on kohtaaminen, koskettaminen ja piirtämisen ohessa jutustelu.

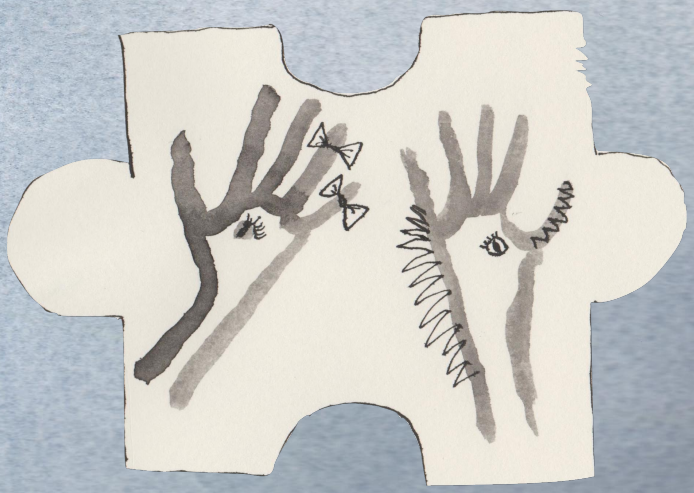

TAIDEPAJAN KULKU:

ALKUPIIRI 5 min

- Osallistujat kertovat oman nimensä. Samalla jokainen kertoo halutessaan mitä on syönyt aamupalaksi.
- sillä on puheenvuoro, jolla on kiertävä esine.

LÄMMITTELY 10 min

- Käsijumppa. Esimerkki: Pyöritellään ranteita. Puristetaan kädet nyrkkiin ja avataan. Pyöritetään käsiä vuorotelle eteen- ja taaksepäin. Heilutellaan sormia. Venytetään vuorotellen sormenpäitä kohti kattoa ja sormenpäitä kohti lattiaa.
- Sormileikki, esimerkiksi "Hiiriäiti häärää" -runo tai "Hämähämähäkki"-laulu käsiliikkeiden kera.
- Kättelykierros. Lapset kiertävät ikäihmisten luona, kättelevät ja sanovat oman nimensä.

TAIDETYÖSKENTELY 30 min

- Jakaudutaan työskentelypöytien ääreen niin, että lapsi ja ikäihminen ovat parina. Tehdään yhteispiirros palapelin muotoiselle paperille. Aloitetaan siitä, että lapsi piirtää liidulla paperille vanhuksen käden ääriviivat. Sitten vaihdetaan vuoroja.
- Kun sekä lapsen että ikäihmisen käden ääriviivat ovat yhteisellä paperilla, jatketaan yhteispiirrosta muokkaamalla käsien kuvia hahmoiksi kuten esimerkiksi eläimiksi tai mielikuvitushahmoiksi.
- Hahmojen ympärille voi piirtää esimerkiksi hahmon asuinpaikkaa tai ympäristöä. Sille voi piirtää myös kavereita ja kulkureittejä, kotien välille teitä ja siltoja, polkuja, salareittejä, jokia, metsiä ja kiviä, joita pitkin voi pomppia. Pelkkä värittäminenkin liiduilla on mukavaa.
- Kun piirrokset ovat valmiit, samassa pöydässä istuvien palapelipalat yhdistetään yhdeksi isoksi palapelimaailmaksi.
- Leikitään ja tarinoidaan alustalla: missä hahmot asuvat? Minne matkustavat? Minne muuttavat? Mitä tekevät?
- Ohjaaja saduttaa tarinakaavan avulla lapsia ja vanhuksia. Kerrotaan yhteinen tarina, johon tulee kaikkien hahmot mukaan.

YHTEENVETO 5 min

- Luetaan kaikille ääneen piirroksista syntyneet tarinat.

LOPPULAULU 10 min

- 1-2 laulua. Kaikki voivat laulaa, tanssia ja liikkua mahdollisuuksien mukaan. Loppulauluksi sopivat esimerkiksi “Asikkalan puiset rattaat” ja “Oravanpesä”.

TARVITTAVAT MATERIAALIT:

- kerniliinoja tai suojapaperia
- palapelinpalan muotoisia noin A2-kokoisia kartonkeja 1kpl per 2-3hlö
- öljypastelliliituja tai muita helposti levittyviä liituja
- tarinapohjat

VINKKIPANKKI:

- Alkupiirissä kannattaa joka kerralla kertoa oma nimi muistutuksena, koska kaikki eivät ehkä muista toisten nimiä. Alkupiirissä kiertävä esine voi olla joka kerta sama tai eri. Joka kerran samana pysyvässä esineessä on tuttuus ja turva, vaihtuva esine taas tuo joka kerralle uutta ihmeteltävää.
- vaihtoehtoinen sormileikki “Hämähämähäkki”
- Jos ikäihmiselle piirtäminen on vaikeaa, öljypastelliliitujen sijaan voi kokeilla tusseja.
- Toimivaa voi olla myös se, että ikäihminen antaa piirrosideoita lapselle ja lapsi piirtää tämän puolesta.
- Jos ikäihmiset istuvat pyörätuolissa ja pöydän ääressä piirtäminen on vaikeaa, piirrospaperin voi laittaa tarjottimelle tai muulle alustalle. Näin piirtäminen voi helpottua.
- Paperi voi olla pienempi, mutta mielellään niin suuri, että siihen mahtuu kaksi käden kuvaa vierekkäin. Jos käyttää liitteenä olevaa A4-kokoista palapelin palaa, jokainen käsi kannattaa tehdä eri paperille.
- Jotkut ikäihmiset saattavat vierastaa piirtämistä. Kaikkia kannattaa kuitenkin kannustaa osallistumaan. Tässä pajassa piirtämisen ei tarvitse olla esittävää, se toimii ikään kuin kommunikoinnin välineenä. Hentoisista viivoista ja väreistä voi lähteä tarina. Osallistua voi monella tasolla ja tavalla.

TARINAPOHJA: VÄRITETTYJÄ TARINOITA

Tarina _____(lopuksi tarinalle nimi)

Olipa kerran...

Joka päivä hän / he / se / ne...

Yhtenä päivänä...

Siitä seurasi että...

Siitä seurasi että...

Lopulta...

PALAPELIN PALA:

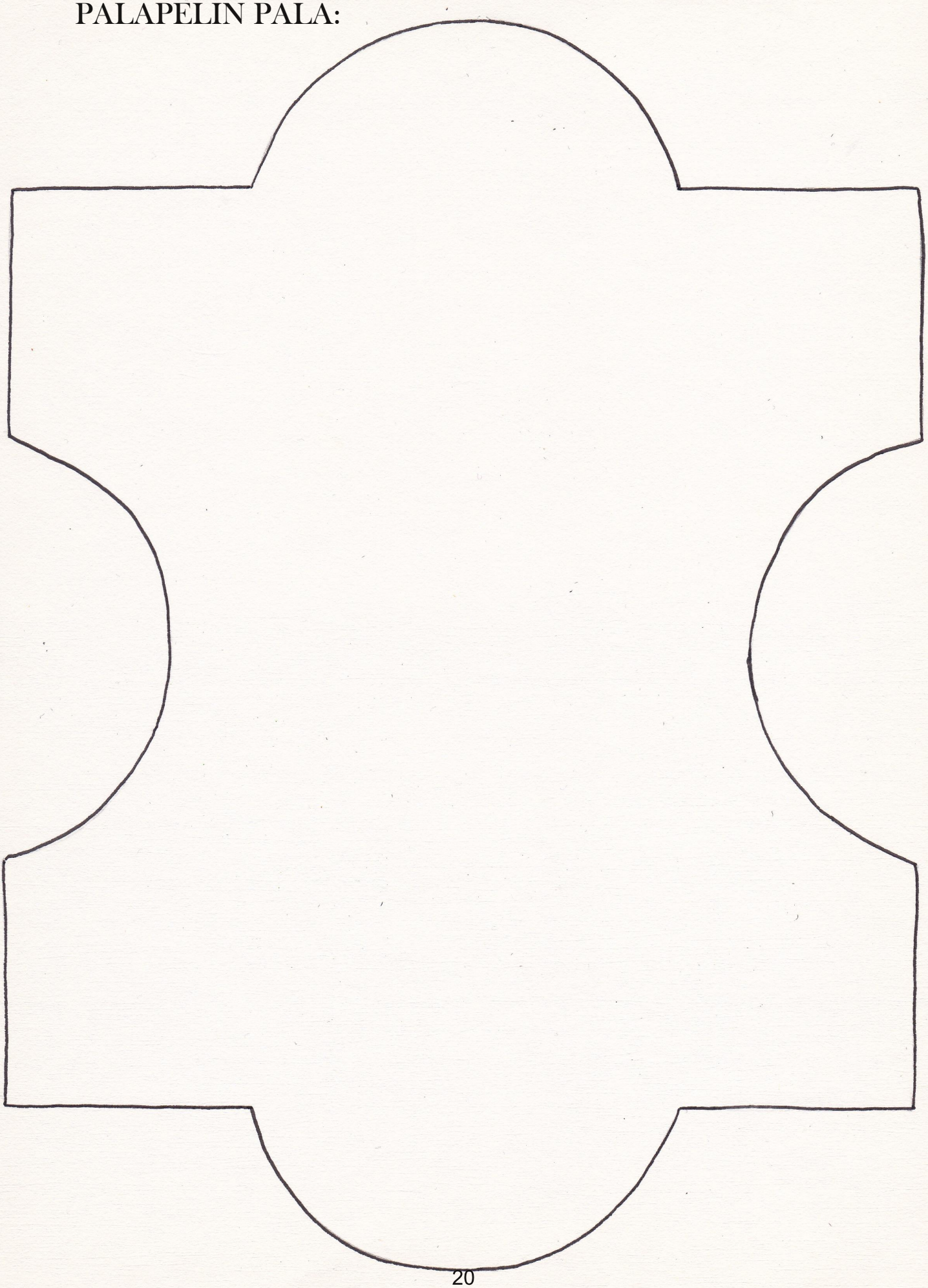

3. TAIDEPAJA:

Tässä pajassa ihmetellään ja tutkitaan yhdessä vanhoja esineitä. Niiden pohjalta tehdään tarina ja lopuksi tarinasta esitys. Osallistujat jaetaan kahteen tai useampaan ryhmään, jotka toimivat vuorotellen yleisönä ja näytteli- jöinä. Esityksiin saa lisää eloa ja tunnelmaa tekemällä erilaisilla rytmisoittimilla äänimaiseman tarinalle.

TAIDEPAJAN KULKU:

ALKUPIIRI 5 min

- Osallistujat kertovat oman nimensä. Jokainen kertoo halutessaan samalla oman lempisatunsa.
- Sillä puheenvuoro, jolla on kiertävä esine

LÄMMITTELY 10 min

- Aamujumppa istuen, esimerkiksi Laukkarata-leikki.

TAIDETYÖSKENTELY 30 min (valmisteluihin 20 min, esittämiseen 10 min)

- Kahteen tai useampaan ryhmään jakautuminen.
- Jokaiselle ryhmälle jaetaan muutama vanha esine tutkittavaksi ja ihmeteltäväksi.
- Esineiden avulla keksitään yhdessä tarina. Mitä näillä esineillä voisi tehdä? Millaiset hahmot voisivat käyttää tällaisia esineitä?
- Luodaan tarinapohjan avulla tarinan runko: alku, keskikohta, loppu.
- Kun tarina on valmis, jaetaan roolit ja etsitään hahmoille sopivat asusteet.
- Esitetään esitykset, ensin toinen ryhmä, sitten toinen. Alkuun ohjeistetaan, että Yleisö seuraa esitystä hiljaa ja lopuksi taputetaan. Esiintyjät kumartavat lopuksi. Muistetaan, ettei tarvitse jännittää ja saa hassutella!
- Ohjaajat auttavat esityksen aikana. Toinen ohjaaja toimii kertojana, toisen pienryhmän ohjaaja auttaa tarvittaessa esiintyjien tukena. Osa lapsista ja vanhuksista voi olla esityksessä rytmiryhmänä. Tarinan lukija antaa rytmiryhmälle merkin aina kun on soiton aika.

YHTEENVETO 5 min

- Millaista oli? Mikä oli mukavaa? Kierros esineen kanssa.

LOPPULAULU 10 min

- 1-2 laulua. Kaikki voivat laulaa, tanssia ja liikkua mahdollisuuksien mukaan. Loppulauluksi esimerkiksi “Saku Sammakko”.

TARVITTAVAT MATERIAALIT:

- Tarinan luomisen pohjaksi sopivat vanhat esineet kuten kahvipannu, kahvimylly, pyykkilauta, karstat, matkalaukku, puhelin, kattila, lautasia, kauha. Toisaalta mitkä tahansa toiminnalliset arkiesineet sopivat myös hyvin.
- Rekvisiittaa: hattuja, huiveja, viiksiä, partoja, laukkuja, koruja, korvia, sarvia...
- Soittimia: kapulat, sadeputki, quiro, tamburiini, triangeli jne.
- Tarinapohja

VINKKIPANKKI:

- Olisi hyvä, että toinen ryhmä on esittämässä ja toinen katsomossa. Esittäminen on hauskempaa ja todellisempaa pienenkin yleisön edessä. Nähdyksi ja kuulluksi tuleminen on tärkeää.
- Harjoittelulle ei välttämättä jää kauheasti aikaa ja tilaa, mutta se ei haittaa - tärkeintä ei ole viimeistelty esitys vaan mukava yhdessä tekeminen ja innostava prosessi.
- Sellaisille, jotka eivät halua esiintyä, voidaan kehittää muita tehtäviä, kuten muusikkona tai avustajana oloa.
- Jos ei ole erilaisia esineitä, ääniä voi tehdä myös keholla ja matkimalla erilaisia äänitehosteita.
- Jos osallistujia ujostuttaa esiintyä, niin ohjaajat voivat mennä mukaan näyttelemään ja näin rohkaista osallistujia omalla heittäytymisellään.

LAUKKARATA-LEIKKI

Ratsastetaan taputtamalla käsiä reisiin koko leikin ajan. Ohjaaja kertoo, mitä laukkaradalla tulee vastaan ja osallistujat tekevät sen mukaisen liikkeen:

OKSA - sanotaan: Hui! (Lasketaan pää alas, väistetään oksaa.)
KUOPPA - sanotaan: Hop! (Nostetaan jalat ylös, hypätään kuopan yli.)
VESIESTE - sanotaan: Pläts! (Toinen käsi eteen ja toinen taakse, loikataan vesiesteeseen.)
KAVERI KATSOMOSSA - sanotaan: Hei kaveri! (Käännytään vilkuttamaan.)

TARINAPOHJA: TEATTERIA TARINOISTA

ALKUVALMISTELU:
Esineet esille. Kuka voisi käyttää tällaisia esineitä ja mihin? Millainen tarina voisi syntyä tällaisista esineistä?

Missä paikassa tapahtuu:

TARINAN KULKU PÄÄPIIRTEISSÄÄN
(yhdessä sovitaan)

Alku:

Keskikohta:

Loppu:

ESITTÄJÄT:

Hahmo1:
Hahmo2:
Hahmo3:
Hahmo4:
Hahmo5:
Muusikko1:
Muusikko2:
Muusikko3:

ESITYS, OHJAAJA AUTTAA JA KULJETTAA ESITYSTÄ ETEENPÄIN.
TEKEE APUKYSYMYKSIÄ (esim. tämä ja tämä menevät nyt tänne.
Mitä he siellä tekevät? Mitä tämä voisi sanoa tälle? Nyt sataa! Ja alkoi kuulua ääntä...)

4. TAIDEPAJA:

Luonnonmateriaaleilla MUOVAILUA

Tässä pajassa rakennetaan luonnonmateriaaleista saaria. Valmiit saaret kootaan suureksi saaristoksi. Tammenterhoista tehdään saarille asukkaita, kaarnasta veneitä ja saarien välille siltoja ja kivihyppelyreittejä. Saaristosta kerätään lopuksi saaritarinoita. Mukavaa pajassa on luonnonmateriaalejen hypistely, luontomuistot, oman saaren kokoaminen ja saaristolla leikkiminen.

TAIDEPAJAN KULKU:

ALKUPIIRI 5 min

- Osallistujat kertovat oman nimensä. Jokainen kertoo samalla halutessaan mitä tekee mieluiten luonnossa.
- Sillä on puheenvuoro, jolla on kiertävä esine.

LÄMMITTELY 10 min

- Saarijumppa ja äänimaisema:

LIIKE
* Puut tuulessa (Kädet ylös ja huojutaan.)
* Linnut taivaalla (Kädet sivulle, liidellään kuin siivillä.)
* Aallot meressä (Kädet eteen ja aaltoliikettä. Välillä Sormenpäitä voi heilutella kuin vesipisaroita.)

- Kysytään osallistujilta, mitä muuta saarella voisi olla?

ÄÄNI
* Puut tuulessa
* Linnut taivaalla
* Aallot meressä

- Kysytään osallistujilta, mitä muita ääniä saarella voisi kuulua?
- Lopuksi voi tehdä vapaalla tyylillä silmät kiinni yhteisen saariäänimaiseman.

TAIDETYÖSKENTELY 30 min

- Tehdään pienissä ryhmissä/pareittain omat saaret siniselle pahville. Saaren pohjaksi liimataan kukkasienen (oasis) pala, sen päälle rakennetaan maisema tökkimällä ja liimaamalla siihen luonnonmateriaaleja.
- Saarelle tehdään asukkaita piirtämällä tammenterhoille kasvot, eläimiä kävyistä, kaarnalaivoja kaarnanpaloista.
- Yhdistetään kaikkien meripalat isoksi saaristoksi.
-Leikitäänsaaristolla,piirretäänlaivareittejä,tehdäänsaartenvälille

kepeistä siltoja, kivihyppelypolkuja ym.
- Kerätään saaristosta tarinoita tarinapohjan avulla.

YHTEENVETO 5 min

- Luetaan yhdessä tarinat tarinamuodossa.

LOPPULAULU 10 min

- 1-2 laulua, esimerkiksi "Vaarilla on saari". Kaikki voivat laulaa, tanssia ja liikkua mahdollisuuksien mukaan.

TARVITTAVAT MATERIAALIT:

- kerniliinoja tai suojapaperia
- sinisiä pahvi alustoja n.30x30cm joihin saaret rakennetaan
- oasis-sienen paloja saarien pohjaksi
- yleisliimaa
- luonnonmateriaaleja (sammalta, kiviä, keppejä, kaarnaa, varpuja, tammenterhoja, käpyjä jne.)
- permanent tusseja (joilla terhoihin voi piirtää kasvot)
- liituja / värikyniä
- tarinapohjat

VINKKIPANKKI:

- Luonnonmateriaalit pitää kerätä hyvissä ajoin, jotta ne ehtivät kuivua ennen työpajaa. Valmiiksi kuivatetut materiaalit myös kiinnittyvät oasikseen paremmin.
- Oasis kannattaa liimata etukäteen pahville. Koska oasiksen muokkaaminen on lapselle ja erityisesti ikäihmiselle aika vaivalloista, saaret kannattaa muotoilla valmiiksi. Kuivaoasiksesta myös irtoaa työstettäessä pölyä, jolloin se ei sovi lapsille ja ikäihmisille hengitettäväksi.
- Oasiksia saa askarteluliikkeistä. Sellaisen helppokäyttöisyys on tässä pajassa tärkeää: Henkilö, jolle hienomotoriikka on vaikeaa, oasikseen tökkiminen on helppoa.
- Jokaiselle taidepajalaiselle on hyvä olla oma saari varattuna.

TARINAPOHJA: LUONNONMATERIAALEILLA MUOVAILUA

Saariston nimi: (keksitään lopuksi yhdessä) _____

Kuinka monta saarta saaristossa on?
_____ kpl

Saarten nimet:
_____
_____
_____

Millä kulkuvälineillä saareen matkustetaan mantereelta?
_____
_____

Miten matkan saa kulumaan mukavasti?
_____
_____

Keitä saarella asuu?
_____
_____
_____

Mitä saarella on?
_____
_____

Mitä saarella voi tehdä?
_____
_____

Mikä saaressa on mukavinta?
_____
_____

5. TAIDEPAJA:

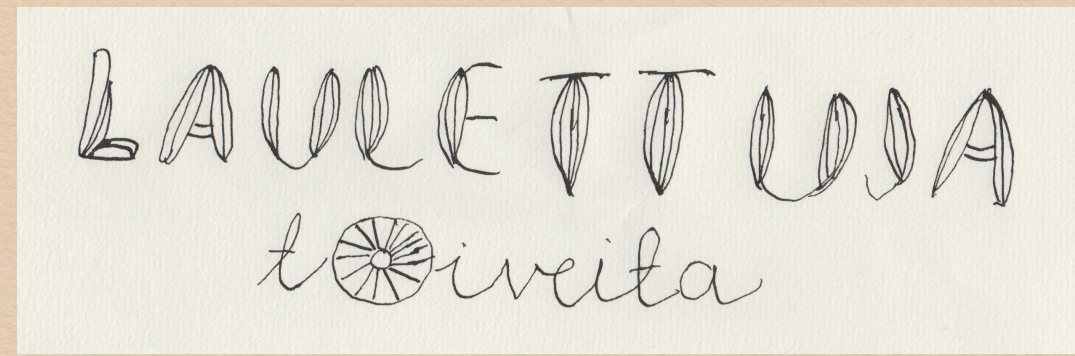

Tässä pajassa piirretään toiveita ja keksitään toiveiden pohjalta sanat omalle laululle. Mukavaa on laulaa laulu yhdessä ja taltioida se äänittämällä.

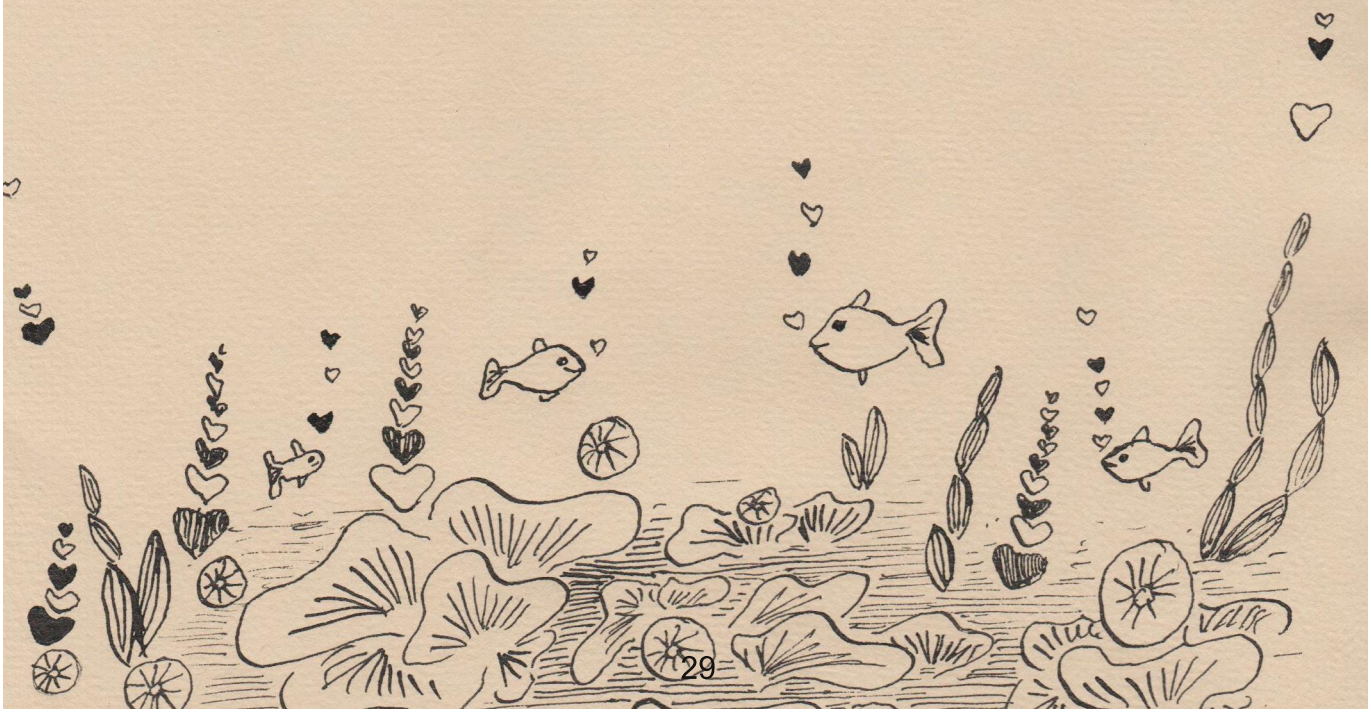

TAIDEPAJAN KULKU:

ALKUPIIRI 5 min

- Jokainen osallistuja kertoo oma nimensä. Jokainen kertoo samalla oman lempilaulunsa tai -artistinsa.
- Sillä puheenvuoro, jolla on kiertävä esine.

LÄMMITTELY 10 min

- Sähkötys-leikki käsi kädessä piirissä istuen.

TAIDETYÖSKENTELY 30 min

- Mietitään yhdessä ystävyyttä ja rakkautta, vanhoja kavereita ja perheenjäseniä. Jokainen lapsi ja ikäihminen piirtää ja/tai kirjoittaa n. A4-kokoiselle sydänpaperille mitä haluaisivat tehdä toistensa kanssa yhdessä. Piirtämisen jälkeen jokainen kertoo toisille mitä on paperiinsa piirtänyt.
- Lähdetään sanoittamaan yhdessä omaa laulua. Lauluun poimitaan asioita sydänpaperille piirretyistä asioista. Laulun säveleksi voi ottaa jonkin tutun kappaleen, esimerkiksi lastenlaulu “Ihme ja kumma”. Vaihtoehtoisesti voidaan keksiä myös oma sävelmä. Tehdään ensin kaksi säkeistöä ja sitten yksi kertosäe.
- Kirjoitetaan laulun sanat isolle paperille muistin tueksi ikäihmisille ja muille aikuisille.
- Lauletaan yhteistä uutta laulua ainakin kaksi kertaa.

YHTEENVETO 5 min

- Nauhoitetaan yhdessä syntynyt laulu (esimerkiksi nauhurilla / tabletilla...). Näin oma laulu on tallessa ja siihen voi palata uudelleen. Sitä voi myös harjoitella myöhemmin yksin tai yhdessä.

LOPPULAULU 10 min

- 1-2 laulua, esimerkiksi “Raparperin alla”. Kaikki voivat laulaa, tanssia ja liikkua mahdollisuuksien mukaan.

TARVITTAVAT MATERIAALIT:

- kerniliinoja tai suojapaperia
- piirustuspaperia
- liituja
- suuri paperi (esim. fläppitaulun paperi/valkotaulu/voimapaperi) ja siihen leveä tussi
- nauhuri tai tabletti yms. tallennin
- (kitara, piano tai rytmisoittimia)

VINKKIPANKKI:

- Laulun sanoissa ei tarvitse olla loppuriimejä.
- Yksinkertaisetkin sanoitukset (kuten kertosäkeessä liilalaalaa) toimivat kivasti. Tärkeintä on yhdessä keksiminen, riemuitseminen ja laulaminen.
- Laulun sanojen isoon kokoon kirjoittamiseen kannattaa varata aikaa. Puhtaaksikirjoitusta voi aloittaa esim. säkeistöjen synnyttyä sillä aikaa kun ryhmä keksii kertosäettä. Jos dokumenttikamera tms. projektori on käytössä, se voi auttaa paljon.
- Lauluun voi keksiä jonkin yksinkertaisen koreografiankin, jota toistaa esimerkiksi kertosäkeen aikana.

SÄHKÖTYS:

Kaikki istuvat käsi kädessä piirissä. Ohjaaja laittaa sähkötyksen liikkeelle, eli puristaa vieressä olevan kättä. Puristus kiertää koko piirin. Ohjaaja päättää, kuinka monta puristusta lähettää liikkeelle. Lopuksi katsotaan kiersikö viesti ringissä, eli tuliko viimeiselle yhtä monta puristusta, kuin ohjaaja ensimmäiselle lähetti. Harjoitteessa tärkeää on keskittyminen, tunteminen ja kuuntelu.

LAULUN POHJA

Säkeistö 1:

_____

_____

_____

_____

Säkeistö 2:

_____

_____

_____

_____

Kertosäe:

_____

_____

_____

_____

_____

SYDÄNPOHJA:

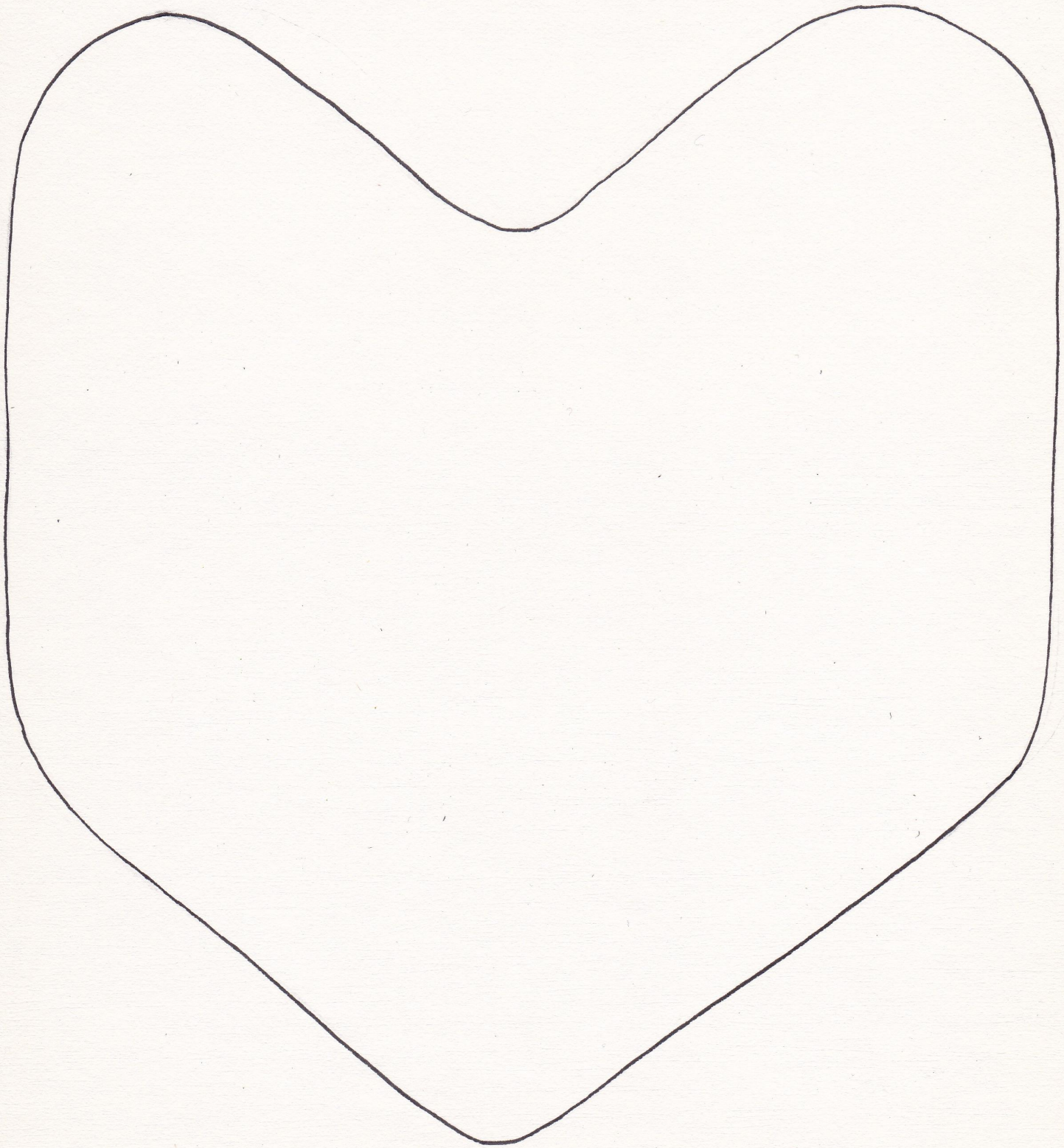

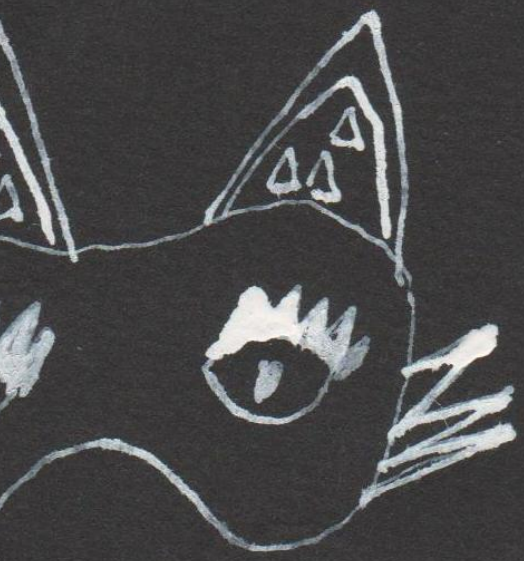

6. TAIDEPAJA: JUHLAT JA NAAMIOT

Tässä taidepajassa koristellaan puolinaamio ja vietetään naamiaisjuhlat. Pajassa on mukavaa eläytyä naamioihin, muistella yhdessä juhlatapoja ja mieleen painuneita juhlamuistoja.

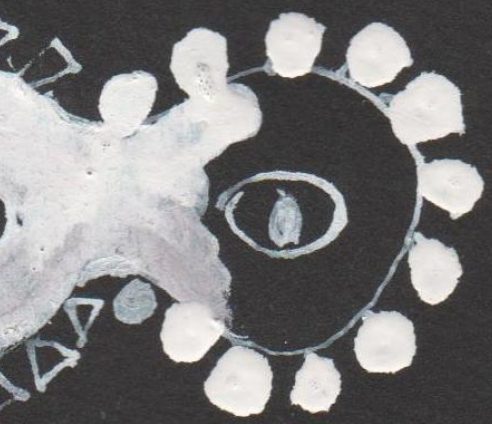

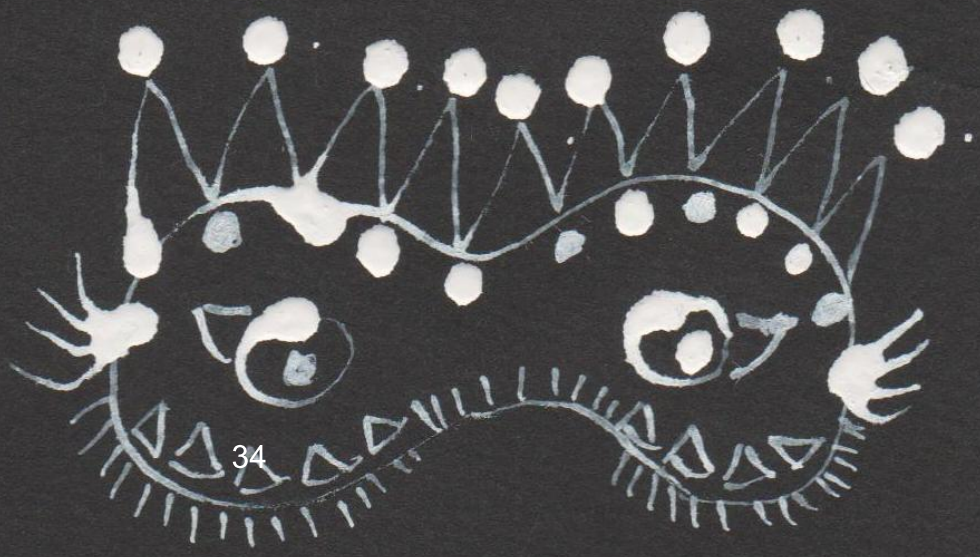

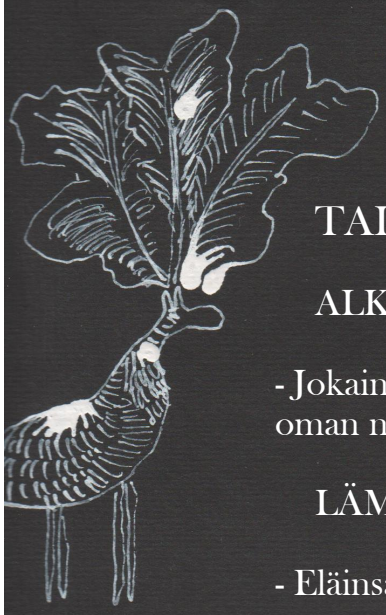

TAIDEPAJAN KULKU:

ALKUPIIRI 5 min

- Jokainen osallistuja saa vuorollaan kiertävän esineen ja kertoo oman nimensä ja mistä juhlasta pitää eniten.

LÄMMITTELY 5 min

- Eläinsamba tai eläinpantomiimi

TAIDETYÖSKENTELY 30 min

- Askarrellaan naamiot valmiisiin pahvisiin puolinaamioihin (pohjat liitteenä)
- Luodaan hahmot
- Aloitetaan juhlat: kaadetaan mehumaljat, keksejä. Pidetään juhlapuhe jos on vapaaehtoisia (tai ohjaaja).
- "Vapaata seurustelua"- esittäytyvät vierustovereille, kysellään hahmon nimi, ominaisuuksia, asuinpaikkaa, erityistaitoja, haaveita, lempijuhlia...

YHTEENVETO 5 min

- Ryhmäkuva naamiot päässä.

LOPPULAULU 10 min

- 1-2 laulua, esimerkiksi "Mörrimöykky tanssii". Kaikki voivat laulaa, tanssia ja liikkua mahdollisuuksien mukaan.

TARVITTAVAT MATERIAALIT:

- kerniliinoja tai suojapaperia
- valmiiksi leikattuja puolinaamioita, joihin on kiinnitetty kuminauha
- kaksipuoleista teippiä, liimapuikkoja
- valmiina pieninä paloina esim. silkkipaperia, tarrapapereita, kangasta, lahjapaperia, lankaa, väripaperia
- höyheniä, paljetteja
- juhliin mehua, keksejä, astiat

VINKKIPANKKI:

- Kannattaa liimata kaksipuoleista teippiä valmiiksi puolinaamioihin, niin koristelu on helpompaa sellaisellekin, jolle liimaaminen on vaikeaa. Jos ryhmäläiset ovat hienomotorisilta taidoiltaan taidokkaita, liimapuikolla pärjää hyvin.
- Naamiossa kannattaa olla valmiiksi kiinnitettyinä kuminauhat, jotta viimeistely sujuisi helpommin. Varsinkin, jos ryhmäläiset ovat sellaisia, jotka tarvitsevat paljon apua työskentelyn aikana.

ELÄINSAMBA:

- Taustalle jokin sopiva musiikki (esim. Buena Vista Social Club: De Camino a La Vereda)
- Tehdään muutamia eläimiä imitoivia liikkeitä musiikin tahtiin.

Esimerkiksi:
KISSA - uidaan kuin kissa
KANA - nokitaan kuin kanat
NORSU - matkitaan toisella kädellä norsun kärsää
HÄRKÄ - nostetaan etusormet otsalle sarviksi

- Ohjaaja sanoo eläimen ja ryhmä tekee sovitun liikkeen musiikin tahtiin. Voidaan keksiä ryhmän kanssa lisää eläimiä ja liikkeitä.

ELÄINPANTOMIIMIT

- Ohjaaja kuiskaa eläimen esittäjän korvaan. Esittäjä näyttelee äänettömästi eläintä ja muut arvaavat. Voidaan päästää myös eläinten ääniä. Ohjaaja voi esittää ensimmäisen eläinpantomiimin esimerkiksi ja rohkaisuksi ryhmälle.

NAAMIOPOHJA:

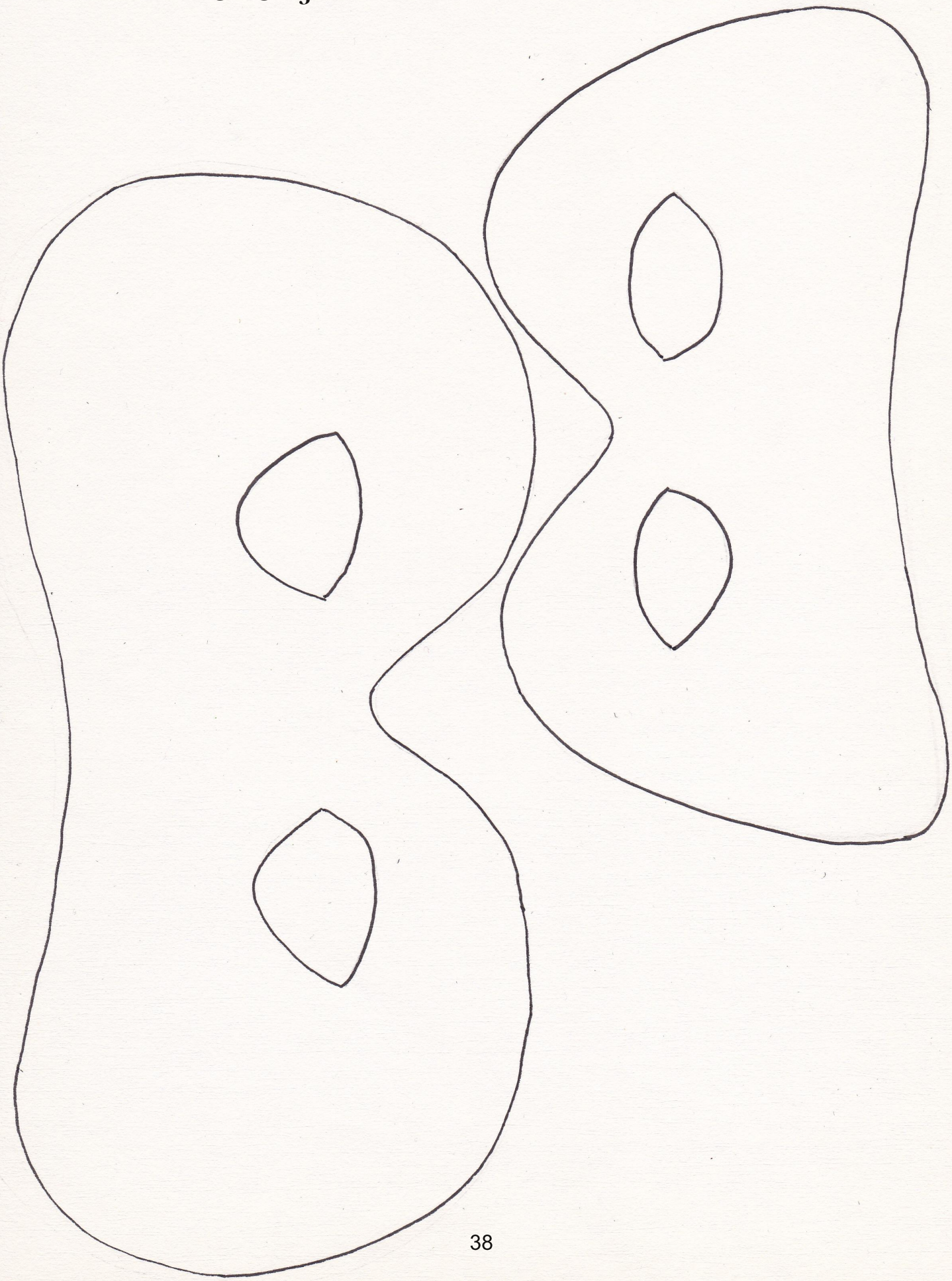

LOPPUSANAT

Kiitos lukijoille yhteisestä retkestä taidepajojen ja tarinoiden maailmaan lasten ja ikäihmisten kanssa. Toivottavasti matkasi on ollut yhtä ilahduttava ja silmiä avaava kuin mitä se meille oli!

LIITTEET:

YHDESSÄ KERROTTUA –KUVAUSLUPA

Yhdessä kerrottua on lapsia ja ikäihmisiä yhdistävä yhteisötaideprojekti. Tapaamme _____(kpl) taidepajassa. Taidepajat järjestetään palvelutaloissa, joissa lapset vierailevat. Päiväkodin lapsiryhmä ja lähipalvelutalon asukkaat ovat pajoissa yhdessä tasavertaisina toimijoina. Tärkeässä osassa on eri ikäpolvien kohtaaminen ja yhdessä oleminen. Taidepajoja ohjaa _____.

Toiveena ja tavoitteena on, että yhteinen toiminta palvelutalojen ja päiväkotien välillä jatkuisi projektin päätyttyä.

Yhdessä kerrottua–projektia tullaan dokumentoimaan valokuvaamalla osallistujia ja heidän tekemiään kuvia ja installaatioita, äänittämällä tarinoita ja lauluja muistoksi lapsille, ikäihmisille ja heidän läheisilleen. Muussa tapauksessa pyydämme lupaa erikseen.

Pyydämme huoltajilta lupaa (laita rasti yhteen tai useampaan kohtaan):

- o lapsi saa esiintyä valokuvissa
- o lapsen tekemiä kuvia saa kuvata
- o lapsen tarinoita ja lauluja saa nauhoittaa

_____ _____

Lapsen nimi Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys

Lisätietoa: _____

YHDESSÄ KERROTTUA -KUVAUSLUPA

Yhdessä kerrottua on lapsia ja ikäihmisiä yhdistävä yhteisötaideprojekti. Tapaamme _____ (kpl) taidepajassa. Taidepajat järjestetään palvelutaloissa, joissa lapset vierailevat. Päiväkodin lapsiryhmä ja lähipalvelutalon asukkaat ovat pajoissa yhdessä tasavertaisina toimijoina. Tärkeässä osassa on eri ikäpolvien kohtaaminen ja yhdessä oleminen. Taidepajoja ohjaa
_____.

Toiveena ja tavoitteena on, että yhteinen toiminta palvelutalojen ja päiväkotien välillä jatkuisi projektin päätyttyä.

Yhdessä kerrottua-projektia tullaan dokumentoimaan valokuvaamalla osallistujia ja heidän tekemiään kuvia ja installaatioita, äänittämällä tarinoita ja lauluja muistoksi lapsille, ikäihmisille ja heidän läheisilleen. Muussa tapauksessa pyydämme lupaa erikseen.

Pyydämme osallistujalta lupaa (laita rasti yhteen tai useampaan kohtaan):
o saan esiintyä valokuvissa
o tekemiäni kuvia saa kuvata
o tarinoitani ja laulujani saa nauhoittaa

_____

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Lisätietoa: _____

YHDESSÄ KERROTTUA

Tule mukaan tarinoimaan yhdessä lasten kanssa! Yhdessä kerrottua on ikäihmisiä ja päiväkotilapsia yhdistävä projekti. Tapaamme kuusi kertaa.

Tärkeässä osassa on eri-ikäisten kohtaaminen, viihtyminen ja yhdessä tarinointi.

Työpajoissa tehdään mukavia asioita yhdessä:

Kerrotaan ja kuunnellaan tarinoita
Maalataan ja muovaillaan
Arvuutellaan ja aistitaan
Luodaan pieniä näytelmiä
Lauletaan, leikitään ja nautitaan yhdessäolosta

Yhteiset työpajat ovat _____(paikka) klo _____:

_____ Aistit ja arvoitukset

_____ Väritettyjä tarinoita

_____ Teatteria tarinoista

_____ Luonnonmateriaaleilla muovailua

_____ Laulettuja toiveita

_____ Juhlat ja naamiot

Lisätietoa: _____

VÄRITYSKUVIA:

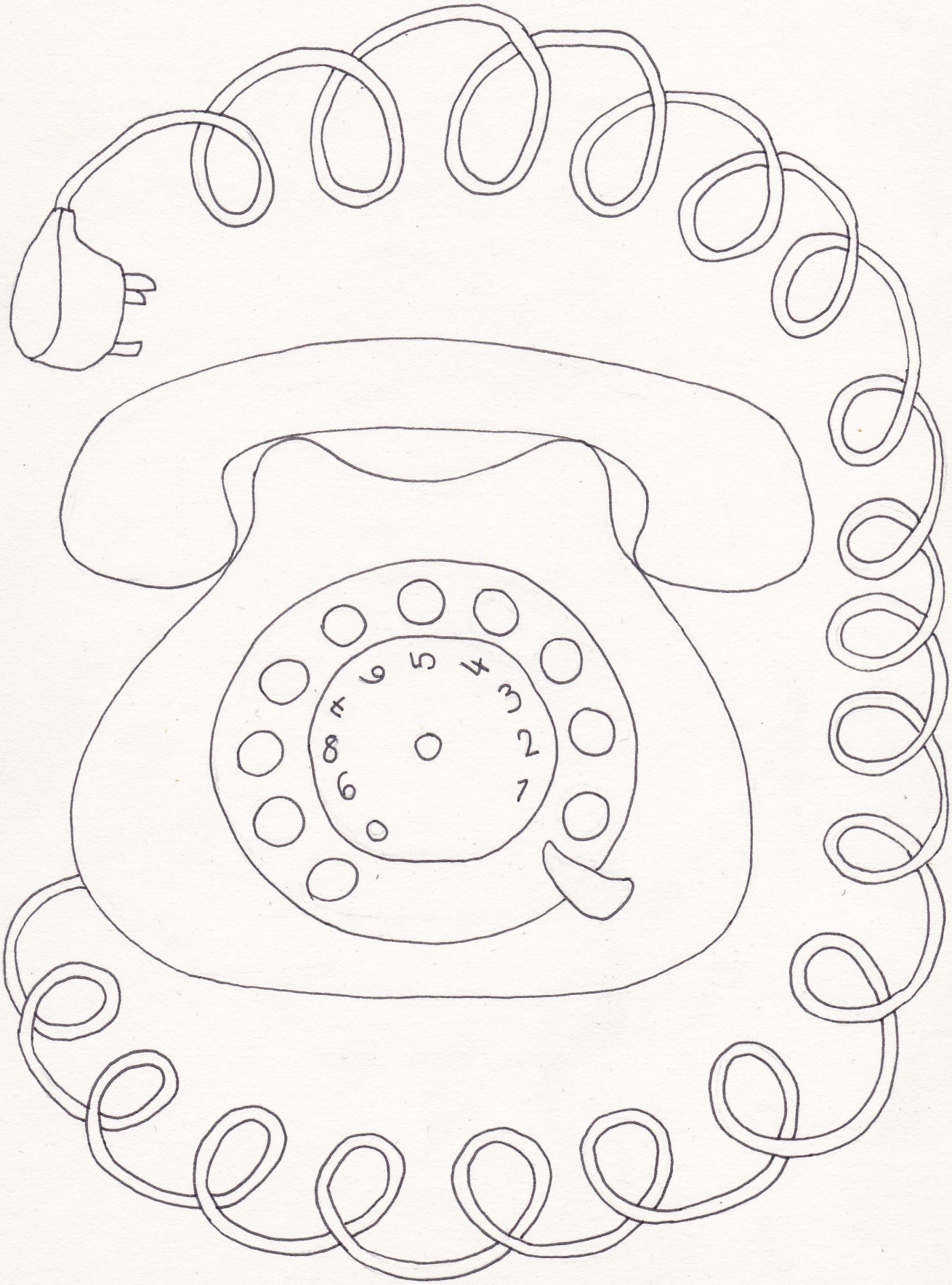
9
5
4
3
2
1
0
6
8
#

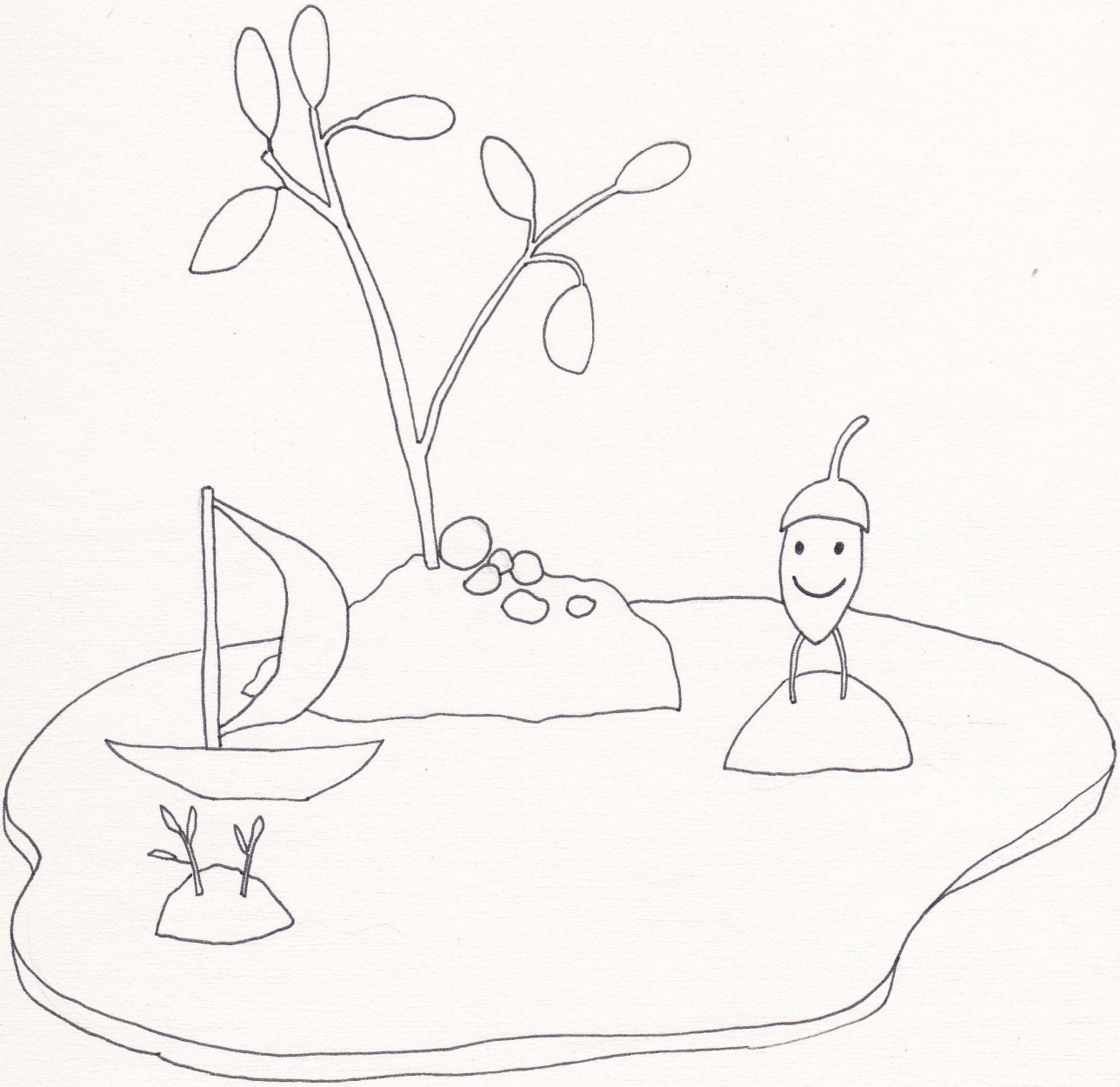

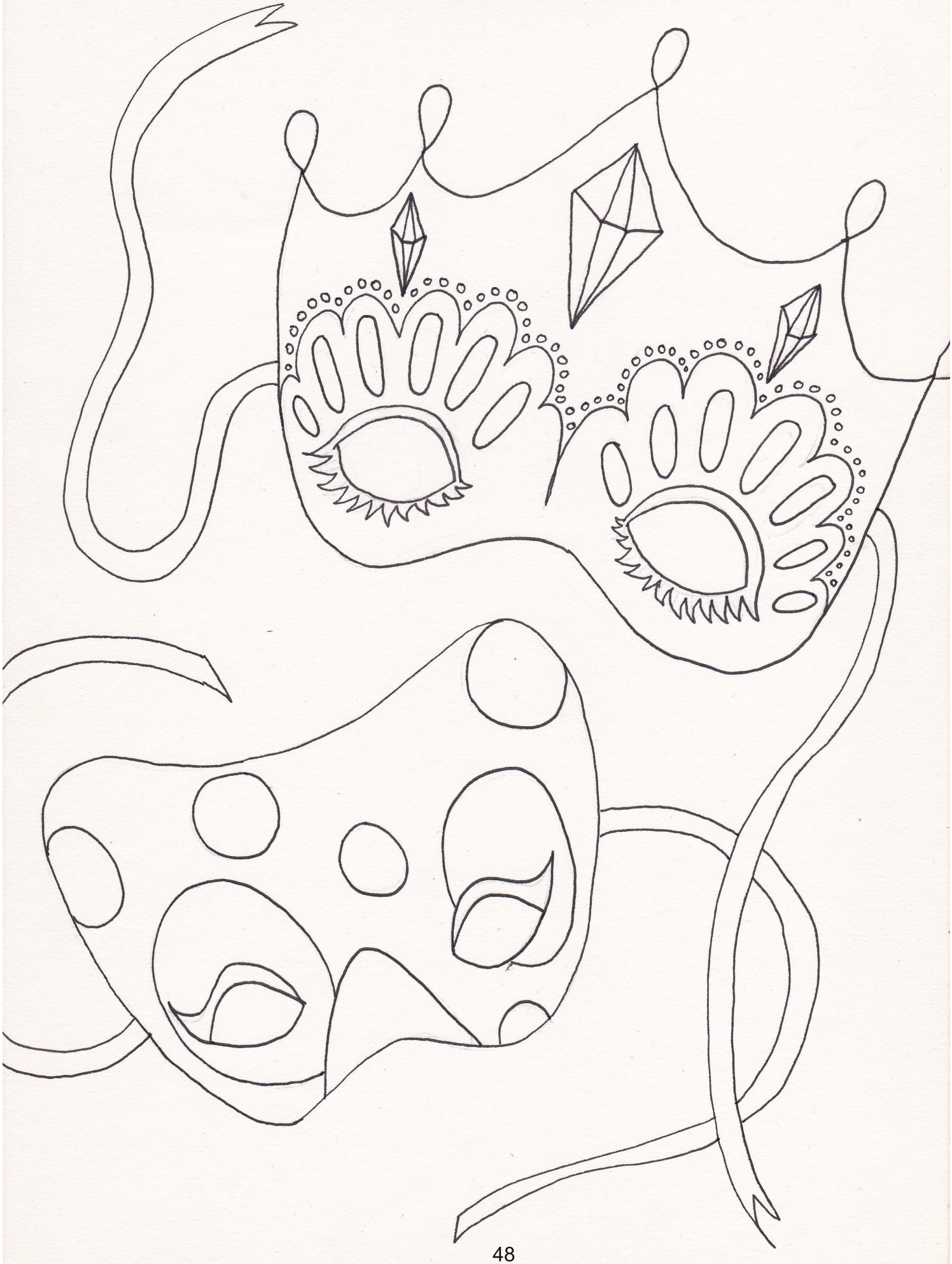

YHDESSÄ KERROTTUA -MENETELMÄOPAS

TAH TIINA JA ANTTI HERLININ SÄÄTIÖ